

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ 6 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

- Аминов Хамидулла Абдирахимович*
БОБУР ДАВРИДАГИ САМАРҚАНД ШАЙХУЛИСЛОМИ 9-14
- Неъматов Рустам Абдуваид ўғли*
ИЛК ЎРТА АСРЛАРДА ХОРАЗМДА КЕЧГАН ЭТНОМАДАНИЙ ЖАРАЁНЛАР 15-23
- Raxmanov Zafar Adilovich, Aloxunov Alisher Ahmadjonovich*
FARG'ONA VODIYSI ARXEOLOGIK YODGORLIK LARI JOYLASHUV QONUNIYATLARI: TAHLIL VA MULOHAZALAR 23-32
- Мансуров Музаффаржон*
СОВЕТ ИТТИФОҚИ ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА МАДАНИЙ ТУРИЗМНИНГ ТУРИЗМ ИНДУСТРИЯСИДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ 32-42
- Mirsoatova Sayyora Turg'unovna, Muhsiddinov Ahrorbek Mamurovich*
FARG'ONA MEZOLIT VA NEOLIT DAVRI JAMOALARINI O'ZARO MADANIY ALOQALARI XUSUSIDA 43-48

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

- Kurpayanidi Konstantin Ivanovich*
COVID-19 PANDEMIYASI OQIBATLARINI BARTARAF ETISH SHAROITIDA RAQAMLI TECHNOLOGIYALARNI JORIY ETISH MASALALARI 49-55
- Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li*
KOMPANIYALAR SAMARALI BOSHQARUV TIZIMIDA ICHKI NAZORATNING O'RNI 56-65
- Абдуллаева Зулфия Иззатовна*
ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ПОВЕДЕНИЕ КЛИЕНТОВ ГОСТИНИЦ 66-74
- Алимова Муниса Юлчиевна*
ҚИШЛОҚ АҲОЛИСИ ТУРМУШ ДАРАЖАСИГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР ТАСНИФИ 75-80
- Абдиева Наргиза Шухратовна*
ИЧКИ АУДИТДА ФИРИБГАРЛИК РИСКНИ АНИҚЛАШ ВА БАҲОЛАШ 81-91
- Тўхтасинова Дилдора Раҳмонбердиевна, Ахунова Маърифат Хакимовна*
ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ ҲАЁТ 92-97
- Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li*
BOZOR ISLOHOTLARI SHAROITIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISH MASALALARI 98-103
- Савинова Галина Анатольевна*
ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЕ ЧЕРТЫ МСФО И НСБУ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА СОСТАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ 104-108
- Qodirov Sardorbek Isroiljon o'g'li*
QURILISH SANOATI KORXONALARI FAOLIYATINI RAQAMLI TECHNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH MASALALARI 109-114

Урдушев Хамракул, Мавлянов Мажид, Эшанкулов Сирожиддин, Розиева Гулхаё
 АГРОКЛАСТЕРЛАР ВА УЛАРНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА РАҚАМЛИ
 ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ЎРНИ 115-125

Худаярова Хуршида Абдуназаровна
 ЎЗБЕКИСТОНДА ИННОВАЦИОН БАНК ХИЗМАТЛАРИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ МУАММОЛАРИ
 ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ 126-132

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Бойдадаев Абдуррохмон Толибжон ўғли
 РЕНЕССАНС ДАВРИДА ПАНТЕИСТИК ҚАРАШЛАРНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ..... 133-141

Аликулов Хусниддин Акбарович
 ҲОЗИРГИ ДАВРДА ГЛОБАЛ ЭКОЛОГИК ХАВФ-ХАТАР ВА НАНОТЕХНОЛОГИЯЛАР .142-151

Саидова Камола Усканбаевна
 РЕНЕССАНС ДАВРИ САНЪАТИ – ЖАҲОН МАДАНИЯТИ АЖРАЛМАС ҚИСМИ
 СИФАТИДА 152-156

Shirinov Anvar Qanoatovich
 MARKAZIY OSIYODA INSON TARAQQIYOTI SOHASIDAGI STRATEGIYALARNING IJTIMOIIY-
 FALSAFIY TAHLILI 157-162

Хасанов Бобуржон Хакимович
 ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИДА ОММАВИЙ НОРОЗИЛИК ҲАРАКАТЛАРИНИ ОЛДИНИ
 ОЛИШНИНГ ҲОЖИВИЙ-МАҲКУРАВИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ 163-167

Xodjayeva Fotima Nabixonovna
 AHMAD G'AZZOLIYNING "SAVONIH" ASARI HAQIDA QISQACHA TASNIF168-172

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Rustamova Shaxnoza Abduraximovna
 MATN, TARJIMA TURLARI VA TARJIMADA TARJIMON MAHORATINING O'RNINI 173-180

Abdulloyeva Kamola Mirxon qizi
 MUALLIF DISKURSIV SHAXSI TUSHUNCHASI, STRUKTURASI VA RIVOJLANISH
 TENDENSIYALARI 181-191

Turg'unova Fazilat Rustam qizi
 PRAGMALINGVISTIKA NUQTAI NAZARIDAN SARLAVHA FUNKTSIYALARI 192-197

Saidov O'lmas Raxmatovich
 O'ZBEK TILI ISH YURITISH TERMINLARINING ETIMOLOGIK TAVSIFI 198-206

Xuramova Dildora Rahkmonkulovna, Axmedova Firuza Asrorovna
 O'ZBEKISTONDA TARJIMONLARNING TARJIMA USLUBINI BERILISHI XUSUSIDA 207-213

Ataboyev Isroiljon Mirza o'g'li
 MADANIYATLARARO SIYOSIY MAKONDA TAJOVUZKOR SALOHİYATGA EGA NUTQ
 TA'SIRINING USULLARI 214-219

Murodova Nilufar Karomatovna
BLOGGERLIK FAOLIYATIDA MAHORAT MASALALARI 220-224

Ochilova Hilola Husan qizi
XITOIY TILIDA NOMINALIZATSIYA HODISASI XUSUSIDA AYRIM MULOHAZALAR 225-229

Kuvonov Zarifjon Maxsiddin o'g'li
NEMIS TILIGA CHET TILIDAN O'ZLASHAGAN SO'ZLARNING STRUKTURAL-SEMANTIK
TADQIQI 230-238

Yakubova Nilufar Egamberganovna
"MULLO NASRIDDIN" – TURKIY MATBUOT TARIXIDA MUHIM HODISA 239-245

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Абдуллаева Маликабону Эркин қизи
ХАЛҚ ТАЪЛИМИДА МАЪМУРИЙ БОШҚАРУВ ВА МЕХНАТ МУНОСАБАТЛАРИ БИЛАН
БОҒЛИҚ КОРРУПЦИЯВИЙ ОМИЛЛАР ТАҲЛИЛИ 246-256

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Jumayev Rustam G'aniyevich
IJTIMOIY-GUMANITAR VA MUTAXASSISLIK FANLARNI INNOVATSION PEDAGOGIK
TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA O'QITISH ORQALI TALABALARDA FUQAROLIK POZITSIYASINI
TAKOMILLASHTIRISH 257-263

Бозорова Муслима
ЭТНОПЕДАГОГИКА ТАЛАБА-ЁШЛАРДА ЎЗБЕКОНА МИЛЛИЙ ЎЗИГА ХОСЛИКНИ
ШАКЛЛАНТИРИШ ВОСИТАСИ СИФАТИДА 264-270

Samadova Sarvinoz Samad qizi
YOSHLARNI BAG'RIKENGLIK RUHIDA TARBIYALASHGA DOIR KOMPETENSIYALAR.... 271-275

Жўраев Воҳид Тожимаматович
РАҚАМЛАШТИРИШ ШАРОИТИДА ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА ТАЪЛИМ
МУАССАСАСИНИ БОШҚАРИШ 276-288

Бозорова Назокат
ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИГА ОИД МАҲАЛЛИЙ МУЗЕЙ МАТЕРИАЛЛАРИ
ЎҚУВЧИЛАРНИНГ ТАРБИЯВИЙ-ТАДҚИҚОТ ФАОЛИЯТИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВОСИТАСИ
СИФАТИДА 289-295

Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o'g'li
МАКТАВ О'QUVCHILARINI HUQUQIY TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISH TEKNOLOGIYALARI
BORASIDA EKSPERIMENT ISHLARINI TASHKIL ETISH VA NATIJALAR TAHLILI 296-301

Sharipova Sitara Xaydarovna
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA RUS TILI FANINI O'QITISHDA MUAMMOLI TA'LIMDAN
FOYDALANISH 302-307

Isag'aliyeva Sadafxon Muxammadaminovna
BIOLOGIYA O'QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INTERFAOL USULLARNI
QO'LLASH 308-312

<i>Umarov Abdusamat Abdumalikovich, Xojimurodova Mahliyoхon Kenjavoy qizi</i> OILA VA NIKOH SHAROITIDA AYOLLAR SPORTINING MUAMMOLARI	313-317
<i>Sulaymanova Dildora Nazarovna</i> LOYIHAGA ASOSLANGAN O'QITISH TEXNOLOGIYASINING MOHIYATI VA MAZMUNI...318-325	
<i>Ro'ziev Rustam Ro'zimurodovich</i> YONG'IN XAVFSIZLIGI MADANIYATI–ODDIYLIKDAN KOMILLIK SARI	326-330
<i>Акрамов Баходир</i> МАЛАКАЛИ ДАРВОЗАБОНЛАРНИ ЎЙИН ДАВОМИДА БАЖАРИЛАДИГАН ТЕХНИК- ТАКТИК ҲАРАКАТЛАРИ ТАҲЛИЛИ	331-336
<i>Anvarjonov Ahrorjon Ahadjon o'g'li</i> BO'LAJAK TARIXCHILARDA TARIX FALSAFASI VA UNING ZAMONAVIY KONSEPSIYALARIGA DOIR BILIMLARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	337-342
<i>Umarov Bekzod Azizovich</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA PEDAGOGLARNING PROFESSIONAL KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MODELI	343-349
<i>Бекимбетова Дильфуза Оралбаевна</i> РАЗВИТИЕ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА И ГОСУДАРСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ	350-356

13.00.00 – Педагогика фанлари

Sharipova Sitora Xaydarovna
Buxoro davlat universiteti
pedagogika kafedراسi o'qituvchisi,
El.pochta: s.x.sharipova@buxdu.uz

**OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA RUS TILI FANINI O'QITISHDA MUAMMOLI TA'LIMDAN
FOYDALANISH**

Annotatsiya. Maqolada oliy o'quv muassasalarida rus tili fanini muammoli o'qitish texnologiyalari asosida tashkil etishning nazariy-pedagogik jihatlari tadqiq etilgan.

Kalit so'zlar: rus tili fani, muammoli ta'lim, munozara, dars, kompetensiya.

Шарипова Ситора Хайдаровна
преподаватель кафедры педагогики
Бухарского государственного университета

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОБЛЕМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО
ЯЗЫКА В ВУЗАХ**

Аннотация. В статье рассматриваются теоретико-педагогические аспекты организации русского языка в высших учебных заведениях на основе проблемных технологий обучения.

Ключевые слова: русский язык, проблемное обучение, дискуссия, урок, компетенция.

Sharipova Sitora Khaidarovna
Bukhara State University,
Department of Pedagogy, Teacher

USE OF PROBLEM EDUCATION IN TEACHING RUSSIAN LANGUAGE IN UNIVERSITIES

Abstract. The article deals with the theoretical and pedagogical aspects of the organization of the Russian language in higher educational institutions based on problematic learning technologies.

Key words: Russian language, problem learning, discussion, lesson, competence.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V3I6Y2023N40>

Kirish. "Ta'lim to'g'risida"gi yangi qonunda Yangi O'zbekistonni barpo etish sharoitida yuksak ma'naviy – axloqiy salohiyatga, zamonaviy kasb malakalariga, ijodiy va ijtimoiy faollikka, mantiqiy tafakkurga ega bo'lib, hayotdagi muammolarning oqilona yechimini topish mahorati bilan qurollangan, huquqiy demokratik davlat va fuqarolik jamiyati vazifalarini odilona baholay oladigan mutaxassislarining yangi avlodini tayyorlash, shuningdek, har tomonlama barkamol, ta'lim va kasb-hunar dasturlarini ongli ravishda mukammal

o'zlashtirgan, mas'uliyatni chuqur his qiladigan kadrlarni tarbiyalab voyaga yetkazishni nazarda tutgan ijtimoiy – pedagogik g'oya ilgari surilgan. Darhaqiqat, mamlakatimizda ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy-ma'rifiy sohalarda amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida shaxsning erkin fikrlashi va mantiqiy-ijodiy mushohada qilish ko'nikmalarini yanada rivojlantirish, fuqarolarning, ayniqsa yoshlarning huquqlari, shaxs sifatidagi manfaatlarini himoya qilish ishlari yangi mazmun va ahamiyat kasb etmoqda. Zero, Respublikamiz Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning "O'zbekiston yoshlari forumi"dagi nutqida yoshlarni qo'llab-quvvatlash to'g'risida gapirib, shunday degan edi: "Mamlakatimizda yoshlarga oid davlat siyosatini to'laqonli ro'yobga chiqarish uchun bundan keyin ham barcha resurs va imkoniyatlarni keng safarbar etamiz. Biz uchun bu borada mayda masalaning o'zi yo'q. Yosh avlodimiz hayotini yaxshilash, ularning orzu-intilishlarini ro'yobga chiqarish haqida bosh qotirmaydigan, bu masalada beparvo bo'lgan rahbarlarning biz bilan yelkadosh va safdosh bo'lishiga haqqi yo'q" [1, 49-50].

Asosiy qism. Xorijiy kommunikativ kompetentsiyani o'zlashtirish orqali ko'p madaniyatli ko'p tilli shaxsni shakllantirish O'zbekiston Respublikasi oliy o'quv yurtlarida chet tilini o'qitishning strategik maqsadi hisoblanadi. Chet tilini o'zlashtirish uchun talaba asosiy kompetentsiya va ko'nikmalarni shakllantirishi, tegishli ko'nikmalarni rivojlantirishi, fan bilimlarini o'zlashtirishi kerak. Shu munosabat bilan kommunikativ, lingvistik va ijtimoiy-madaniy kompetentsiyalarni o'zaro bog'liq ravishda o'zlashtirishga qaratilgan innovatsion ta'lim texnologiyalari tobora dolzarb bo'lib bormoqda.

Kommunikativ kompetentsiya kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishni o'z ichiga oladi: bashoratli, moslashuvchan, yo'naltirilgan, asoslangan va boshqalar. Chet ellik madaniy to'siqlarni engib o'tishi va chet el madaniyati egalari bilan muloqotda xatti-harakatlarning stereotiplarini hisobga olishi kerak. Universitetning chet ellik talabalari tomonidan rus tilini o'rganish innovatsion texnologiyalarni (raqamli va ijtimoiy) jalb qilgan holda amalga oshirilishi kerak, bu kelajakdagi mutaxassisning ko'p madaniyatli ko'p tilli shaxsini shakllantirishga yordam beradi. Ijtimoiy texnologiyalarning afzalliklarini (hamkorlikda o'qitish, loyiha usuli va boshqalar) amalga oshiradigan va kommunikativ kompetentsiyani eng samarali shakllantiradigan usullardan biri bu- muammoli o'qitish usulidir.

Muammoli o'qitishda professor-o'qituvchilar faoliyatining mazmuni shundan iborat bo'ladi, u o'rganilayotgan faning eng murakkab tushunchalarni, dalillar asosida tushuntirib, ta'lim jarayonida muammoli vaziyatni vujudga keltiradi va muammoni echish imkoniyatini yaratadi. Ya'ni, muammoni yechishga ta'lim oluvchilarning o'zini yo'llaydi. Natijada talabalar faoliyati shunday tashkil qilinadiki, ular faktlarni tahlil qilish orqali mustaqil ravishda xulosa chiqaradilar va ularni umumlashtiradilar. O'rganilayotgan fan doirasida tushunchalar, qoidalar, teoremlar, qonuniyatlarning ifodalanishini bayon etishda, talabalarda yangi muammoli vaziyatlardan muvaffaqiyatli chiqib ketish yo'llari, ularni hal etishga qaratilgan turli xildagi sxemalar, konstruksiyalar, jadvallar yoki ijod qilishga undash kabi ishlarni mustaqil amalga oshirish malakasi hosil bo'ladi va shu kabi yo'nalishlar yordamida ularga ta'limga bo'lgan diqqat-e'tibor, ijodiy tafakkur, tasavvur, faraz qilish va tahlil qilish qobiliyatlari rivojlanadi.

Shunday qilib, muammoli o'qitishni ijrochilikdan, ijodkorlikka qarab boruvchi ta'lim deb ham atash mumkin.

Metodist-olim A.Q.G'ulomovning ta'kidlashicha, muammoli ta'lim quyidagi hollarda yuzaga keladi:

-yangi muammolar o'quvchilarga no'malum bo'lib, uni izohlash uchun mavjud bilimlari yetishmay, ma'lum qiyinchilikni bartaraf etishga to'g'ri kelsa;
- bilimlarni yangi vaziyatda qo'llash zaruriyati tug'lsa;
-muammoli topshiriq bilan uni bajarish usuli o'rtasida nomunofiqlik paydo bo'lsa; [2, 99-100].

Chet tillarni o'qitish metodikasi rivojlanishining hozirgi bosqichida muammoli o'qitish usuli nafaqat dolzarb bo'lib qolmoqda, balki tsivilizatsiya muammolari va pedagogikaning so'nggi yutuqlarini hisobga olgan holda rivojlanmoqda va modernizatsiya qilinmoqda. Muammoli ta'lim usuli o'quvchilarning fikrlashini faollashtiradi, bu esa o'quv materialini o'zlashtirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Agar nutqning obyektini muammoli vaziyatga tushib qolsa va uning echimini topsa, chet tilidagi nutqni o'zlashtirish jarayoni samaraliroq bo'ladi. Ushbu usul nafaqat kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki o'quv va kognitiv faollikni oshiradi, mutaxassis talabani kelajakdagi ilmiy-tadqiqot ishlariga tayyorlaydi, mustaqil qidiruv va tahliliy faoliyat ko'nikmalarini shakllantiradi. Muammoli vazifalar kelajakdagi mutaxassisning tashabbuskorlik va ijodkorlik, fikrlash mustaqilligi va munozarani o'tkazish qobiliyati kabi kasbiy fazilatlarini shakllantirishga yordam beradi. Rus tilini chet tili sifatida o'qitish jarayonida muammoli usuldan foydalanish nafaqat fikrlashni rivojlantirish, balki leksik va grammatik ko'nikmalarni shakllantirish, nutq ko'nikmalarini takomillashtirish va chet ellik talabaning leksik zaxirasini kengaytirishga qaratilgan.

Muammoli vaziyatni yaratishda, I. A. Zimnyaning so'zlariga ko'ra, " ... muammoli muammoni hal qilish chet tilidagi nutq faoliyatining psixologik mazmunining barcha tarkibiy qismlariga taalluqli bo'lishi mumkinligiga e'tibor qaratish lozim: uning predmeti-semantik tarkib; vositalar-lingvistik leksik va grammatik birliklar; fikrni shakllantirish va loyihalashtirish usullari "[3, 15-bet].

Muammoli vaziyat ilgari olingan bilimlarni faollashtirish va yangilash imkoniyatini beradi, shuningdek muammoni hal qilish uchun zarur bo'lgan yangi ma'lumotlarni izlashga undaydi. Bunday holda shakllanadigan ma'lumotlarni qidirish, tanlash va tizimlashtirish ko'nikmalari o'qituvchilarning kelajakdagi kasbiy faoliyati uchun muhimdir. Muammoli vaziyatni hal qilish uchun rivojlangan munozarali ko'nikmalar ham zarur, chunki talabalar muammoni muhokama qiladilar va nizo jarayonida xulosalar chiqaradilar, turli nuqtai-nazarlarni bildiradilar, o'z fikrlarini himoya qiladilar, dalillarni tanlaydilar.

Muammoni hal qilish uchun o'qituvchi individual yoki guruh ishlarini tashkil qiladi, dizayn va raqamli texnologiyalardan foydalanadi. Muammoli vazifalar, birinchi navbatda, nutq ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan nutq vazifalari. Muammoli vazifalarni bajarish jarayonida nutq faoliyatining barcha turlari bo'yicha o'zaro bog'liq ta'lim amalga oshiriladi. Muammoli ta'limning turli bosqichlarida nutq faoliyatining har xil turlari ustunlik qiladi: muammoli vaziyatni belgilash – tinglash va o'qish, dalillarni izlash – o'qish, yozish, muhokama qilish va o'z nuqtai-nazarini himoya qilish – gapirish va shu kabilarga undaydi.

Munozaralarni olib borish uchun talabalar nutq tuzilmalarini o'rganishlari, kommunikativ xatti-harakatlar normalari, nutq odob-axloq qoidalari bilan tanishishlari kerak. Universitetda hal qilish uchun taklif qilingan muammoli vaziyatlarning mavzusi har xil bo'lishi mumkin. Bular umuminsoniy qadriyatlar ("oila", "ta'lim", "an'analar", "turmush tarzi") va kelajakdagi kasbiy manfaatlarini hisobga oladigan mavzulardir. Masalan, "Ekologiya", "sog'lom

turmush tarzi", "deontologiya", "psixologiya" mavzulari tibbiyot auditoriyasida katta qiziqish uyg'otadi va turli xil muammoli vaziyatlarni taqdim etadi. "Og'zaki monologik nutqni rivojlantirish "o'quv qo'llanmasida" jismoniy faollik va sog'liq " mavzusini o'rganishda talabalarga quyidagi vazifalar taklif etiladi:

- Quyidagi fikrlarga rozi bo'ling yoki ularni rad eting. Fikringizni tushuntiring.

1. Dars-talabalar o'rganilayotgan materialni (bilim, ko'nikma, ko'nikma, dunyoqarash va axloqiy va estetik g'oyalar) o'zlashtirish uchun ta'limni tashkil etish shakli hisoblanadi.

2. O'qituvchining kasbiy kompetentsiyasi-bu o'quvchining shaxsini o'qitish va rivojlantirish va uning amaliy ko'nikmalarini shakllantirish bo'yicha amaliy muammolarni professional ravishda hal qilish qobiliyati va tayyorligidir.

3. Shaxsning sotsializatsiyasi-insonning boshqa odamlar va jamiyat bilan munosabatlariga va uning ishiga bog'liq.

"Jismoniy faollik va sog'lik" va "Sport va sog'lik" ikkita matnining mazmunini solishtiring. Muammoning qaysi nuqtai-nazari sizga ko'proq obyektiv tuyuladi? "Stress" mavzusini o'rganayotganda talabalar stress bilan eng ko'p bog'liq bo'lgan kasblarni nomlashlari kerak. Javobni bahslashish kerak. Mavzu " Evtanaziya: jinoyatmi yoki rahmlilikmi?" har bir talabani shaxsiy tanlov qilishga majbur qiladi. Topshiriq. Mavzu bo'yicha xabar tayyorlang: "evtanaziyaning qonuniylashtirish kerakmi?" ushbu muhim muammoni muhokama qilishda uning hayotiy pozitsiyasi uchun jiddiy dalillar talab qilinadi.

Rus tilini o'qitishning turli bosqichlarida muammoli usuldan foydalanish tavsiya etiladi. Muammoli vazifalarning murakkabligi tilni bilish darajasiga bog'liq. Muammoli vaziyatlar mavzusi chet ellik talabalar uchun qiziqarli va yaqin bo'lishi kerak. Shu bilan birga, mavzuni tanlashda chet elliklarning etnopsixologik va etnik-madaniy xususiyatlari va dunyoqarashini hisobga olish kerak. Turli madaniyatlardagi guruhda muhokama qilinmasligi kerak bo'lgan munozaralar uchun taqiqlangan mavzular mavjud. Universitetda ishlash tajribasi Rus tilini chet tili sifatida o'qitish- muammoli usuldan foydalanishning maqsadga muvofiqligi va samaradorligini tasdiqlaydi.

Davlatimizning xorijiy mamlakatlar bilan hamkorligining kengayishi turli ijtimoiy va yosh guruhlardagi vakillari uchun aloqa imkoniyatlarini sezilarli darajada oshirdi. Chet elda ta'lim olish va ishlash, talabalar, maktab o'quvchilari, mutaxassislar almashinuvi uchun haqiqiy sharoitlarni yaratib berdi. Natijada, chet tillarining jamiyatdagi o'rni o'zgaradi va o'quv fanidan u zamonaviy ta'lim tizimining asosiy elementiga, shaxsni kasbiy faolligini amalga oshirish vositasiga aylandi. Chet tillarini o'qitishning zamonaviy tizimi, birinchidan, chet tilini amaliy bilish jamiyatning keng qatlamlari uchun dolzarb ehtiyojga aylanganligi bilan tavsiflanadi, ikkinchidan, Rus tilini chet tili sifatida o'qitish differentsial ta'limni farqlash uchun qulay shart-sharoitlarni yaratadi. Yangi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy vaziyatlarda chet tillarga nisbatan ham ijtimoiy, ham shaxsiy ehtiyojlarni qondirishga qaratilgan chet tili ta'limi sohasi til bilish siyosatini amalga oshirishni talab qiladi. Yangi til siyosatining amalga oshirilishi tillarni tanlashning moslashuvchan tizimini va ularni o'rganish shartlarini, shuningdek, mavzuni o'qitish nazariyasi va amaliyotining hozirgi holatini aks ettiruvchi o'qitish shakllari va vositalarining o'zgaruvchan tizimini yaratish bilan bog'liq. Chet tilini o'qitishning turli xil variantlari, o'quv vositalari chet tili o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashga yangi talablarni qo'yadi, ular yangi sharoitlarda qat'iy belgilangan qoidalarga muvofiq emas, balki mumkin bo'lgan uslubiy tizimlar orasidan o'z tanloviga muvofiq harakat qilishlari kerakligi ta'lim

sharoitlariga ko'proq mos keladi. Xalqaro standartlarga qo'yiladigan talablarni tahlil qilish, ta'limning minimal mazmuniga qo'yiladigan talablarni o'z ichiga olgan zamonaviy standart, shuningdek, chet tillaridan birida muloqot qobiliyatlari va ko'nikmalarini rivojlantirishga urg'u beradi.

Xulosa. Shunday qilib, biz rus tilini chet tili sifatida o'qitishning o'quv jarayonidagi rolini qayta ko'rib chiqish kerak deb hisoblaymiz. Bu bakalavrlarni tayyorlashda chet tillarini o'qitishning zamonaviy talablariga javob beradigan o'quv rejalari, dasturlari, texnologiyalari va chet tillarini o'qitish shartlarini ilmiy asoslangan islohotini nazarda tutadi. Chet tilidagi butun dastur fanlararo integratsiya g'oyasi bilan singdirilishi kerak. Bu shuningdek, chet tilini o'qitish maqsadlariga mutaxassislarni o'qitishning umumiy maqsadiga bo'ysunishni, mavzu va so'z boyligini muvofiqlashtirilgan tanlovini o'z ichiga oladi. Yuqori darajada bu o'qitish usuli didaktik sintez va integratsiyalashgan kurslarni yaratish imkonini berishi mumkin.

Ushbu tahlil va xulosadan kelib chiqib, tadqiqot jarayonida muammoli o'qitish texnologiyasini ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'rganish jarayoniga tadbiiq etishdan asosiy maqsad, professor-o'qituvchilar hamda talabalarning ushbu ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali bo'lajak oliy ma'lumotli mutaxassislarda ijodkorlikni, mustaqil va erkin firk yuritishni, izlanuvchanlik qobiliyatlarini shakillantirishni, va shu asosida, o'zlarida bunyodkorlik, yaratuvchilik fazilatlarini tarkib toptirishdan iborat edi.

Ushbu maqsadni amalga oshirish uchun tadqiqotimiz jarayonida quyidagi vazifalarni hal etish zarur ekanligini aniqladik:

1. Oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilariga rus tili fanini muammoli ta'lim texnologiyasi asosida o'qitish bo'yicha nazariy ma'lumotlar berish va uni amalda qo'llash ko'nikmalarini hosil qilish;

2. Muammoli ta'limning muhim tarkibiy qismi bo'lgan muammoli vaziyat, uning mazmun mohiyati, funksiyalari to'g'isida professor- o'qituvchilariga tushuncha berib, nazariy, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarida muammoli vaziyat ko'nikmalarini qaror toptirish;

3. Muammoli ta'limning metodlari-qisman izlanish, izlanuvchanlik, tadqiqotchilik, muaamoli vaziyat, evrestik metodlarning pegagogik texnologiyaga asoslangan interfaol metodlari bilan aloqadorligini anglatish va ularni mashgulotlarda qo'llash metodikasini o'rgatish.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Мирзиёев Ш.М. Ёшлар – Ўзбекистоннинг бебаҳо хазинаси. Ўзбекистон ёшлари форумида сўзлаган нутқ. – Тошкент: ТАСВИР нашриёти уйи, 2021: 52 б.
2. Ғулломов А.К. Она тили ўқитиш жараёнида активлик принципини амалга оширишнинг назарий асослари.-Т.: Фан, 1989
3. Зимняя И. А. Особенности создания проблемной ситуации при обучении иностранному языку //ПРОБЛЕМНЫЙ И НООСФЕРНЫЙ ПОДХОДЫ В ОРГАНИЗАЦИИ ФОРМ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЦИВИЛИЗАЦИИ. – 2017. – С. 5-7.
4. Sharipova S. Application of problem educational technologies in higher education system //Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. – 2022. – Т. 12. – №. 4. – С. 193-197.

5. Sharipova S. Mastery of the teacher-garant of stable development //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – Т. 12. – №. 4. – С. 269-272.
6. Шарипова С. Х. ТЕХНОЛОГИЯ ПРОБЛЕМНОГО ОБУЧЕНИЯ КАК СРЕДСТВО И ПУТЬ САМОРАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ //ТА'ЛИМ VA RIVOJLANISH Tahlili ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 112-116.
7. Жураев Б. Т. Деятельность педагога по гуманизации учебно-воспитательного процесса //Научные школы. Молодежь в науке и культуре XXI в.: материалы междунар. науч.-творч. форума. – 2017. – Т. 31.
8. Жураев Б. Т. Социально-духовное развитие студентов //Россия-Узбекистан. Международные образовательные и социально-культурные технологии: векторы развития. – 2019. – С. 22-23.
9. Ortiqov O. R. O'QITUVCHI FAOLIYATIDA PEDAGOGIK DEONTOLOGIYA VA KOMPENTLIKNING ROLI VA AHAMIYATI //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 5. – С. 42-47.
10. ORTIQOV O. BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA MAFKURAVIY IMMUNITETNI RIVOJLANTIRISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA UMUMINSONIY TARBIYANING O'RNI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2021. – Т. 1. – №. 1.
11. Amonov M. N. The problems of designing professional skills and independent training of future teachers in Uzbekistan //Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. 3. – С. 22-26.
12. ОЛИМОВ Ш. Ш., ХОДЖИЕВА М. Ш. Возможности применения педагогических технологий в образовательном процессе //Молодежь и XXI век-2020. – 2020. – С. 228-231.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).